

Bruksela, 30 czerwca 2026 r.
(OR. en)

11345/26

ESE 2

PISMO PRZEWODNIE

Od: Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)

Do: Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.: COM(2026) 325 final

Dotyczy: SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
Sprawozdanie roczne za 2025 r.: Dwudzieste sprawozdanie roczne w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2026) 325 final.

Załącznik: COM(2026) 325 final

Bruksela, dnia 30.6.2026 r.
COM(2026) 325 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie roczne za 2025 r.: Dwudzieste sprawozdanie roczne w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie roczne za 2025 r.: Dwudzieste sprawozdanie roczne w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006¹ („rozporządzenie o pomocy”) stanowi podstawę udzielania pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Parlamentu Europejskiego i Rady. Program pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej ma na celu ułatwienie zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego tej społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem: (i) integracji gospodarczej wyspy; (ii) poprawy kontaktów i połączeń między obiema społecznościami i z UE oraz (iii) przygotowania do wdrożenia unijnego dorobku prawnego po rozwiązaniu problemu cypryjskiego.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2025 r. zaprogramowano kwotę 760 670 469,93 EUR na działania w ramach rozporządzenia o pomocy. Kwota przeznaczona we wrześniu 2025 r. na roczny program działań na 2025 r. wyniosła 33 721 307,00 EUR². Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027, których łączny budżet wynosi 240 mln EUR, zapewniły długoterminowe finansowanie programu. Program pomocy ma charakter nadzwyczajny i przejściowy. Jego celem jest przygotowanie i ułatwienie pełnego stosowania unijnego dorobku prawnego na obszarach Republiki Cypryjskiej, na których rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli, po znalezieniu rozwiązania dla problemu cypryjskiego.

W przypadku wypracowania wszechstronnego porozumienia dotyczącego problemu cypryjskiego Rada, na podstawie wniosku Komisji, zadecyduje, stanowiąc jednomyślnie o niezbędnych zmianach rozporządzenia o pomocy. W rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093³ przewidziano ponadto rewizję wieloletnich ram finansowych w przypadku zjednoczenia.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program pomocy jest realizowany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli („obszary niekontrolowane przez rząd”) i na których stosowanie unijnego dorobku prawnego jest

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2667/2000 w sprawie Europejskiej Agencji Odbudowy (Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5).

² Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 11 września 2025 r. w sprawie przyjęcia programu działań dotyczącego tureckiej wspólnoty cypryjskiej na rok 2025 (C(2025) 6117) – [decyzja w sprawie programu pomocy 2025 – Komisja Europejska](#).

³ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 4331 z 22.12.2020, s. 11).

tymczasowo zawieszono zgodnie z protokołem 10 do Aktu o przystąpieniu. Pomoc jest udzielana w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego.

Komisja nadal wdraża program pomocy w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Przyznanie pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy nie oznacza uznania innej władzy na obszarach, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. Narzędzia stosowane w tym zakresie obejmują: (i) szczegółowe monitorowanie umów i udzielanie ukierunkowanego wsparcia beneficjentom; (ii) zmienione zasady płatności oraz (iii) ostrożne podejście do stosowania gwarancji bankowych. Znaczna część środków programu jest przeznaczona na dotacje, które wymagają istotnych nakładów na zarządzanie.

W przypadku zjednoczenia i wejścia w życie wszechstronnego porozumienia zawieszenie stosowania unijnego dorobku zgodnie z protokołem 10 zostanie wycofane. Z tego powodu oraz w celu ułatwienia realizacji projektów finansowanych w ramach programu pomocy turecka wspólnota cypryjska musi stopniowo dostosowywać ustawodawstwo do unijnego dorobku prawnego.

Komisja realizuje wybrane projekty za pośrednictwem unijnego biura terenowego ds. programu znajdującego się na obszarach niekontrolowanych przez rząd w Nikozji. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania, seminaria i konferencje prasowe oraz pozostaje w kontakcie z cypryjską opinią publiczną na całej wyspie w kwestiach dotyczących programu pomocy. Ponadto w ramach unijnego projektu Infopoint, finansowanego ze środków programu pomocy, prowadzonych jest szereg działań w zakresie komunikowania i eksponowania polegających na informowaniu o polityce, priorytetach i działaniach UE wspierających turecką wspólnotę cypryjską oraz działań na rzecz promowania europejskiej kultury.

4. WDRAŻANIE PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Komisja nadal realizuje rozporządzenie o pomocy, mając na celu wspieranie zjednoczenia.

W okresie sprawozdawczym Komisja nadal wspierała kluczowe inicjatywy. Należą do nich: (i) program stypendialny UE dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej; (ii) program edukacji pokojowej dla uczniów szkół średnich realizowany przez United World Colleges; (iii) wspieranie środków budowy zaufania pod auspicjami przywódców obu społeczności, takich jak Komisja ds. Osób Zaginionych na Cyprze, Komisja Techniczna ds. Dziedzictwa Kulturowego i komisje techniczne złożone z przedstawicieli obu społeczności oraz (iv) inicjatywy wspierające i umożliwiające wymianę handlową przez zieloną linię.

Kluczowym elementem programu pozostaje wsparcie rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczności.

Specjalną pomoc przeznaczono również na podniesienie standardów w kluczowych sektorach gospodarki poprzez projekty ukierunkowane na sektor prywatny i podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze. Podjęto intensywne działania na rzecz

poprawy zdrowia zwierząt i bezpieczeństwa żywności w tureckiej wspólnocie cypryjskiej z korzyścią dla całej wyspy i dla UE.

Komisja kontynuowała wsparcie na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej w spełnianiu norm UE określonych w środkach przyjętych w 2021 r., za pomocą których zarejestrowano „Χαλλούμι” („Halloumi”/„Hellim”) jako chronioną nazwę pochodzenia (ChNP) oraz ustanowiono warunki wymiany handlowej tym produktem przez zieloną linię. Komisja dalej zwoływała też posiedzenia nieformalnej grupy roboczej ds. Halloumi/Hellim skupiającej zainteresowane strony z obu społeczności cypryjskich.

W 2025 r. rozpoczęto realizację istotnych projektów infrastrukturalnych finansowanych przez UE. Obejmowały one: (i) rozbudowę parku linearnego rzeki Pedieos/Kanlidere na północną część Cypru; (ii) poszerzenie przejścia granicznego Agios Dometios/Metehan; (iii) instalację paneli fotowoltaicznych w oczyszczalni ścieków Mia Milia/Haspolat; (iv) wymianę rur kanalizacyjnych w kolektorze 1 oraz (v) budowę rury zwrotnej dla oczyszczonej wody.

Nadal istnieją znaczne braki w zdolnościach beneficjentów do skutecznego wdrażania unijnego dorobku prawnego po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia. Turecka wspólnota cypryjska nadal jednak osiągała znaczne postępy w dostosowaniu się do unijnego dorobku prawnego w wielu dziedzinach, takich jak bezpieczeństwo produktów, przeciwdziałanie praniu pieniędzy, edukacja, statystyka i ochrona środowiska, oraz wykazywała stałe zainteresowanie współpracą w dodatkowych sektorach i obszarach.

Pod koniec roku w ramach programu pomocy obowiązywało 102 umów.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Szczególny nacisk kładzie się na: (i) integrację gospodarczą wyspy; (ii) poprawę kontaktów między obiema społecznościami oraz z UE oraz (iii) przygotowanie do przyjęcia unijnego dorobku prawnego.

Poniżej opisano działania przeprowadzone w 2025 r. w odniesieniu do każdego z celów określonych w rozporządzeniu o pomocy.

4.2.1. Cel nr 1: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego

Komisja nadal promowała i wspierała integrację i rozwój gospodarczy tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Zwiększyła długoterminowe zaangażowanie na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora prywatnego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i uznała małe i średnie przedsiębiorstwa za podstawę lokalnej działalności gospodarczej. Od czasu uruchomienia programu pomocy UE przyznała ponad 2 554 dotacje na rozwój sektora prywatnego, na łączną kwotę ponad 27 mln EUR.

W 2024 r. Komisja uruchomiła nową inicjatywę mającą na celu wspieranie innowacji i zwiększonej konkurencyjności w przedsiębiorstwach Turków cypryjskich. Od tego czasu w ramach programu „eunite” – realizowanego wspólnie z Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH – przyznano dotacje w łącznej wysokości prawie 2 mln EUR 45 przedsiębiorstwom prowadzącym lub zamierzającym prowadzić wymianę handlową przez zieloną linię, co umożliwiło im dostosowanie się do norm UE. Oprócz pomocy w formie dotacji w ramach programu „eunite” zorganizowano 14 sesji szkoleniowych, w tym warsztaty na temat unijnych przepisów

dotyczących bezpieczeństwa produktów i żywności, w których wzięło udział 338 uczestników, a także 13 wydarzeń budujących zaangażowanie, w których wzięło udział 356 uczestników wraz z mentorami, innymi przedsiębiorcami i ekspertami. 32 przedsiębiorstwa otrzymały wsparcie w opracowywaniu dostosowanych do potrzeb planów działania w zakresie innowacji, a 16 przedsiębiorców otrzymało indywidualne wsparcie mentorskie. Konkurs Startups4Peace 2025 dodatkowo przyczynił się do współpracy między społecznościami – 10 przedsiębiorstw typu start-up (4 po stronie Greków cypryjskich i 6 po stronie Turków cypryjskich) skorzystało z mentoringu, obozów szkoleniowych i finansowania załączkowego. Wsparcie dla przedsiębiorstw Turków cypryjskich uzupełniono szerszymi działaniami na rzecz wprowadzenia lokalnych tekstów prawnych dotyczących bezpieczeństwa produktów zgodnych z normami UE oraz systemu nadzoru rynku dostosowanego do UE i opartych na analizie ryzyka kontroli towarów produkowanych lokalnie w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Komisja kontynuowała też partnerstwo z Bankiem Światowym, aby wspierać konwergencję gospodarczą na całym Cyprze. Bank Światowy zapewniał sprawozdawczość makroekonomiczną, wspierał handel i otoczenie działalności gospodarczej oraz poprawiał statystyki. W 2025 r. rozpoczęto prace nad dwoma kluczowymi sprawozdaniami oceniającymi, które dotyczą infrastruktury dobrej jakości w tureckiej wspólnocie cypryjskiej i mobilności pracowników; zostaną one ukończone w 2026 r. wraz z planami wdrażania. Trwałe inwestycje UE w rozwój gospodarczy i konwergencję pomagają w przekształceniu otoczenia biznesowego i poszczególnych przedsiębiorstw oraz tworzą podstawy bardziej dynamicznego i odpornego sektora prywatnego tureckiej wspólnoty cypryjskiej, który spełnia normy UE i jest gotowy do wykorzystania możliwości jednolitego rynku UE.

Obejmujący obie społeczności unijny system ChNP Halloumi/Hellim nadal wdrażano przez cały 2025 r. Pełne wdrożenie może przynieść znaczne korzyści gospodarcze również producentom sera Halloumi/Hellim z tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Do 2025 r. certyfikat ChNP został uzyskany przez 4 producentów i 24 gospodarstwa rolne z tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Rozpoczęcie kontroli zdrowia zwierząt i bezpieczeństwa żywności na obszarach niekontrolowanych przez rząd znacznie się opóźniło ze względu na odroczenie przekazania uprawnień Bureau Veritas o ponad rok do końca marca 2026 r. Miało to negatywny wpływ na udział zainteresowanych stron z tureckiej wspólnoty cypryjskiej w programie ChNP oraz na zdolność do monitorowania stanu zdrowia zwierząt w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Przez cały rok Komisja współpracowała z władzami Republiki Cypryjskiej, aby zaradzić tym opóźnieniom.

Poczyniono postępy w podejmowanych od dawna wysiłkach na rzecz zwiększenia zgodnego z przepisami UE bezpieczeństwa żywności i usprawnienia zarządzania zdrowiem zwierząt, rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. W 2025 r. uruchomiono pierwszy w historii program hodowlany owiec i kóz, a system wiedzy i innowacji w rolnictwie (AKIS) w tureckiej wspólnocie cypryjskiej stworzył nowe możliwości dla tego kluczowego sektora gospodarki. Długoterminowa pomoc UE odegrała zasadniczą rolę we wspieraniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej w szybkiej realizacji działań w sytuacjach nadzwyczajnych w odpowiedzi na ognisko pryszczycy w grudniu 2025 r. Biorąc pod uwagę ciężki

przebieg choroby i jej skutki gospodarcze dla całej wyspy, długoterminowe wsparcie UE dla tego sektora pozostaje priorytetem.

W 2025 r. Komisja kontynuowała wsparcie dla sektora edukacji, koncentrując się na kształceniu i szkoleniu zawodowym oraz doskonaleniu zawodowym nauczycieli. Uruchomiono nowy projekt pomocy technicznej, aby wprowadzić następujące systemy w szkołach zawodowych: jeden do celów zapewnienia jakości, jeden do celów transferu punktów i jeden do celów akredytacji. Opiera się to na wcześniejszych istotnych pracach nad reformą kształcenia i szkolenia zawodowego oraz tworzeniem programów nauczania. Projekt „Poprawa nauczania i uczenia się przez ustawiczne doskonalenie zawodowe i mechanizm kontroli”, który zakończył się w 2025 r., miał pozytywny wpływ na modernizację i decentralizację doskonalenia zawodowego nauczycieli w społeczności. Głównym skutkiem projektu było opracowanie ponad 100 modułów w czterech kluczowych obszarach: skuteczne nauczanie i uczenie się, edukacja włączająca, bezpieczne szkoły i przywództwo w edukacji. Projekt jest obecnie w trakcie realizacji, ale nadal istnieją wyzwania wynikające ze słabo rozwiniętych ram prawnych, takie jak brak zdefiniowania roli instruktora nauczycieli, odpowiedzialnego za doskonalenie zawodowe nauczycieli w zakresie nowych modułów. Wysiłki mające na celu sprostanie temu wyzwaniu prawnemu pozostają priorytetem w tym sektorze, a wsparcia udziela się za pośrednictwem instrumentu pomocy technicznej i wymiany informacji (TAIEX).

W 2025 r. Komisja udzieliła dalszego wsparcia na rzecz ożywienia wymiany handlowej przez zieloną linię. Pomimo tych starań wymiana handlowa przez zieloną linię spadła o 5 % do 14,4 mln EUR w 2025 r., głównie ze względu na wzrost cen w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. W ciągu roku nie zezwolono na wymianę handlową dla żadnej nowej przetworzonej żywności nie pochodzącej od zwierząt przez zieloną linię. Środowisko biznesu wykazało dużą gotowość do poprawy zgodności z normami UE. Świadczy o tym rosnąca liczba zapytań kierowanych do unijnego punktu kompleksowej obsługi wymiany handlowej przez zieloną linię, który zapewnia wiedzę, wsparcie i możliwości nawiązywania kontaktów firmom i przedsiębiorstwom handlowym zainteresowanym handlem przez zieloną linię lub prowadzącym taką działalność. Od początku inicjatywy w 2023 r. unijny punkt kompleksowej obsługi zapewnia wsparcie dostosowane do potrzeb ponad 100 przedsiębiorstw handlowych.

4.2.2. *Cel nr 2: Rozwój i przebudowa infrastruktury*

Od 2006 r. UE przeznacza znaczne środki finansowe na poprawę infrastruktury w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. W 2025 r. zainstalowano dodatkowe 153 kilometry rur kanalizacyjnych, aby wymienić uszkodzone zbiorniki bezodpływowe, które mogą zanieczyszczać wody gruntowe. Nowsze inwestycje obejmowały systemy gospodarowania wodą i sieci kanalizacyjne, środki w zakresie efektywności energetycznej oraz systemy pomiaru jakości powietrza i hałasu. Rozpoczęto również ważne projekty infrastrukturalne obejmujące obie społeczności, takie jak rozbudowa przejść granicznych Agios Dometios/Metehan oraz rewitalizacja parku linearnego rzeki Pedieos/Kanlidere.

W 2025 r. nadal występowały i nasiliły się wyzwania strukturalne związane z funkcjonowaniem składowiska odpadów w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Niewłaściwe funkcjonowanie składowiska odpadów i zarządzanie nim nie było systematycznie korygowane, co sprawiło, że składowisko jest niemal całkowicie

wypełnione i zagraża zrównowagości ogólnego gospodarowania odpadami w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Aby poprawić stan środowiska i chronić je, Komisja nadal wspierała turecką wspólnotę cypryjską przez ukończenie renowacji lokalnej sieci jakości powietrza i budowy zdolności monitorowania wody. Komisja sfinansowała ponadto ocenę stężenia metali ciężkich w glebie, wodach gruntowych i uprawach na równinie Morphou. Działania te mają zasadnicze znaczenie dla poprawy zdolności organów lokalnych do monitorowania, oceny i wspierania ochrony zasobów naturalnych przy jednoczesnym minimalizowaniu zagrożeń dla zdrowia ludzi i różnorodności biologicznej.

W ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) kontynuowano wdrażanie unijnej lokalnej platformy rozwoju projektów infrastrukturalnych (LIF) na podstawie bieżących umów o przyznanie wkładu zawartych z Komisją na łączną kwotę 37 mln EUR. LIF wspiera przygotowywanie i realizację podstawowych inwestycji infrastrukturalnych, takich jak: (i) usprawnienie systemu kanalizacyjnego na obszarze Mandres/Hamitköy; (ii) instalacja zbiorników wody, systemów pompowania i paneli fotowoltaicznych w Lefce/Lefke; (iii) zapewnianie obiektów i sprzętu sportowego w wielu szkołach oraz (iv) budowa stacji zlewnej dla oczyszczalni ścieków Mia Milia/Haspolat.

4.2.3. *Cel nr 3: Działania na rzecz pojednania, działania służące budowaniu zaufania oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego*

Dzięki inicjatywom służącym budowaniu zaufania pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych nadal zapewniano możliwości dialogu, pojednania i budowania zaufania między obiema społecznościami. Obejmuje to Komisję ds. Osób Zaginionych na Cyprze (CMP) i komisje techniczne, w których reprezentowane są obie społeczności, a także prace Cypryjskiego Forum Dialogu, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i program stypendialny oferowany we współpracy z United World Colleges.

W 2025 r. UE przeznaczyła 2,6 mln EUR na Komisję ds. Osób Zaginionych i utrzymuje wsparcie na ten cel na stałym poziomie od 2006 r., a tym samym wniosła istotny wkład w budowanie pokoju. Oznacza to, że całkowity wkład UE na rzecz Komisji ds. Osób Zaginionych wynosi 41,1 mln EUR. Finansowanie to stanowi około 80 % całkowitego budżetu operacyjnego Komisji ds. Osób Zaginionych i obejmuje krytyczne działania laboratoryjne i terenowe. Do końca 2025 r. Komisja ds. Osób Zaginionych ekshumowała 1 714 szczątków i zidentyfikowała 1 063 spośród 2 002 osób zaginionych, w sprawie których prowadzi badanie. W miarę upływu czasu badania i prace wykopaliskowe prowadzone przez Komisję ds. Osób Zaginionych stają się jednak coraz bardziej złożone i wymagają stałego finansowania.

W ramach programu pomocy nadal wspierano 13 komisji technicznych (organów składających się z przedstawicieli obydwu społeczności utworzonych pod auspicjami ONZ), które działają pod bezpośrednim kierownictwem przywódców obu społeczności. Komisje te pełnią podwójną funkcję: ułatwiają negocjacje polityczne, a jednocześnie wspierają praktyczną współpracę, aby poprawić codzienne funkcjonowanie obu społeczności.

Od 2011 r. Komisja Techniczna ds. Dziedzictwa Kulturowego stale otrzymuje środki finansowe UE. To wsparcie finansowe promuje pojednanie i współpracę między społecznościami przez ochronę miejsc o znaczeniu kulturowym, w tym zabytków

religijnych i cmentarzy. Do końca 2025 r. Komisja Techniczna ds. Dziedzictwa Kulturowego otrzymała środki finansowe UE w wysokości około 32,5 mln EUR, które umożliwiły konserwację, wzmocnienie strukturalne, zabezpieczenie fizyczne lub odrestaurowanie ponad 200 obiektów na całej wyspie. Aby zwiększyć zainteresowanie opinii publicznej, w ramach programu opracowano platformę cyfrową umożliwiającą wirtualne zwiedzanie obiektów i ustanowiono inicjatywę „ambasadorów młodzieży ds. dziedzictwa” mającą na celu zaangażowanie młodych Cypryjczyków w ochronę i promowanie ich dziedzictwa kulturowego.

W ramach programu pomocy zapewniono również ukierunkowane wsparcie pozostałym 12 komisjom technicznym za pośrednictwem specjalnego instrumentu wsparcia. W latach 2023–2025 osiem komisji wykorzystało 1 mln EUR na finansowanie różnego rodzaju inicjatyw, od współpracy technicznej w kwestiach politycznych (np. dotyczących zwalczania agrofagów) po działania informacyjne dla społeczności (np. wystawę fotograficzną z udziałem przedstawicieli obu społeczności). Wpływ tych komisji jest zmniejszony niekorzystnym klimatem politycznym i ograniczeniami operacyjnymi, ale ich dalsze istnienie jako platformy współpracy pozostaje istotne.

W 2025 r. w ramach programu przyznano stypendia dodatkowo 9 Grekom cypryjskim i 9 Turkom cypryjskim, co umożliwiło im rozpoczęcie nauki na United World Colleges. Od momentu powstania program wspiera 82 wybitnych młodych Cypryjczyków w realizacji dwuletniego programu matury międzynarodowej, którego celem jest jednoczenie ludzi w dążeniu do pokoju i zrównoważonej przyszłości.

Uzupełnieniem inicjatywy związanej ze stypendiami były działania angażujące młodzież oraz krótkie kursy na Cyprze, które do końca 2025 r. objęły ponad 450 młodych ludzi. Dzięki tym wysiłkom uczestnicy mogli przyczynić się do pozytywnych przemian społecznych w swoich społecznościach.

W 2025 r. kontynuowano wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego. Pomyślnie zakończono projekty dotyczące przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego i zespołu wsparcia ds. dotacji, a w grudniu 2025 r. rozpoczęto projekt następczy łączący te usługi, którego budżet wynosi 2,3 mln EUR. W ciągu najbliższych dwóch i pół roku zmodernizowana przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego będzie nadal zapewniać pomoc techniczną organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w budowaniu ich zdolności, w tym w zarządzaniu funduszami UE i ich wdrażaniu. Jej cele obejmują promowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego oraz zachęcanie do tworzenia sieci kontaktów i wspólnych działań z Grekami cypryjskimi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego UE. Przy wsparciu UE lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego pomyślnie ukończyły projekty dotyczące na przykład praw mniejszości seksualnych oraz promowania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami i byłych więźniów. Komisja ułatwiła również współpracę między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego Greków cypryjskich i Turków cypryjskich w obszarach pogwałcenia praw człowieka i zwalczania handlu ludźmi, a także w dziedzinach kultury, młodzieży i zaangażowania w działania społeczne.

W ramach dziewiątego programu dotacji „Cypryjskie społeczeństwo obywatelskie w działaniu” przyznano 16 dotacji na łączną kwotę 2,22 mln EUR. Wybrane projekty obejmują ważne obszary, w tym: (i) ochronę środowiska i zrównoważony rozwój; (ii) pojednanie; (iii) budowanie zaufania oraz (iv) promowanie udziału społeczeństwa obywatelskiego w procesie rozwiązywania problemu cypryjskiego. W ramach innych kluczowych projektów kontynuuje się prace nad wzmocnieniem pozycji kobiet

i wsparciem dla ofiar przemocy motywowanej płcią, rzecznictwem młodzieży, prawami zdrowotnymi, prawami zwierząt oraz tworzeniem sprzyjających warunków dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

W 2025 r. Cypryjskie Forum Dialogu – skupiające partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia przedsiębiorców i pracodawców oraz stowarzyszenia zawodowe, jak również organizacje społeczeństwa obywatelskiego z obu społeczności – kontynuowało prace z wykorzystaniem funduszy UE. Forum zorganizowało kilka spotkań politycznej grupy zadaniowej, w skład której wchodzi politycy z większości partii w obu społecznościach. W ramach tych spotkań grupa przeprowadziła dyskusję ze specjalnym wysłannikiem UE ds. Cypru Johannesem Hahnem. Grupa zadaniowa Forum ds. pracy uruchomiła przewodnik po rynku pracy – źródło dostępne w trzech językach i na zasadzie otwartego dostępu, w którym zebrano kluczowe statystyki dotyczące zatrudnienia i statystyki gospodarcze od obu społeczności na wyspie. Finansowane przez UE stowarzyszenie „Platforma praw człowieka” nadal prowadziło ponadto działania koncentrujące się na równouprawnieniu kobiet i mężczyzn, zwalczaniu handlu ludźmi, prawach uchodźców, prawach osób LGBTI+ oraz wolności zrzeszania się, wypowiedzi i prasy.

4.2.4. *Cel nr 4: Przybliżanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii*

Od 2022 r. Komisja współpracuje z Instytutem Goethego w celu wdrożenia programu stypendialnego UE dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej. W roku akademickim 2024/2025 studentom z tureckiej wspólnoty cypryjskiej przyznano łącznie 142 stypendia na kształcenie w jednym z państw członkowskich UE. Opracowano ponadto strategię dla absolwentów, aby umożliwić im nawiązywanie kontaktów, angażowanie się i wykorzystywanie umiejętności i możliwości, a także aby zwiększyć liczbę absolwentów powracających do tureckiej wspólnoty cypryjskiej w charakterze specjalistów.

Od 2007 r. studentom przyznano 2 418 stypendiów obejmujących ponad 100 uniwersytetów i 23 kraje UE. Stypendia te wspierają: (i) studentów na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia; (ii) studentów na studiach magisterskich lub doktoranckich oraz (iii) badaczy i wysoko wykwalifikowanych pracowników w dalszym rozwijaniu umiejętności językowych i zawodowych we wszystkich państwach członkowskich UE.

Unijnym projektem Infopoint zarządza unijne biuro terenowe ds. programu. W 2025 r. dzięki działaniom prowadzonym zarówno online, jak i offline, osiągnięto wysoki poziom widoczności i zwiększono świadomość oddziaływania programu pomocy oraz roli UE w procesie rozwiązywania problemu cypryjskiego. W 2025 r. w ramach unijnego projektu Infopoint i innych projektów finansowanych przez UE zorganizowano ponad 350 działań dotyczących komunikacji i widoczności, w tym obchody Dnia Europy po raz pierwszy z udziałem obu społeczności, w których uczestniczyło około 5 000 osób. W tym okresie opracowano około 30 arkuszy informacyjnych, broszur i materiałów audiowizualnych. To silne zaangażowanie oznacza, że społeczność wyraża wyraźne i rosnące zainteresowanie większą liczbą wydarzeń i działań informacyjnych związanych z UE w nadchodzącym okresie. Zainteresowanie to odzwierciedla stałe zapotrzebowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej na dostępne, wiarygodne i aktualne informacje na temat UE i jej wsparcia.

4.2.5. *Cele nr 5–6: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia unijnego dorobku prawnego*

Instrument TAIEX służy realizacji celów 5 i 6 rozporządzenia o pomocy. Pomaga przygotować społeczność Turków cypryjskich do wdrożenia unijnego dorobku prawnego po wycofaniu zawieszenia jego stosowania po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia w sprawie Cypru.

Instrument TAIEX pozostaje ważnym narzędziem służącym realizacji celów programu pomocy oraz wspieraniu wymiany handlowej przez zieloną linię. Działania w ramach TAIEX prowadzono w 13 sektorach dorobku prawnego UE, aby przybliżyć turecką wspólnotę cypryjską do standardów i procedur UE. Łącznie zorganizowano 81 misji ekspertów i jeden warsztat. Ponadto kontynuowano działania mające na celu ulepszenie bazy danych wszystkich tekstów prawnych opracowanych przy wsparciu TAIEX oraz zapewnienie niezmiennie wysokiej jakości tłumaczeń pisemnych i ustnych w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Wsparcie wymiany handlowej przez zieloną linię (na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 866/2004) pozostało najbardziej dynamicznym i wymagającym największych nakładów obszarem działań w ramach TAIEX. Niezależni eksperci wyznaczeni przez Komisję przeprowadzali regularne kontrole fitosanitarne świeżych owoców i warzyw, produktów roślinnych, ziemniaków, miodu i statków rybackich w celu zapewnienia zgodności produktów spożywczych będących przedmiotem wymiany handlowej z normami UE. W kwietniu 2024 r. Ministerstwo Zdrowia Republiki Cypryjskiej wydało okólnik zezwalający na wymianę handlową przez zieloną linię w odniesieniu do sześciu kolejnych kategorii przetworzonej żywności, a mianowicie kawy, lemoniady, mrożonych warzyw, mrożonych ziemniaków, żywności marynowanej w occie i suszonych liści juty. Tym samym liczba objętych zezwoleniem przetworzonych produktów spożywczych nie pochodzących od zwierząt wynosi 14. Eksperti TAIEX zapewnili zgodność z normami i wymogami jakościowymi na szczeblu UE dzięki kontrolom zgodności zakładów produkujących żywność przetworzoną na obszarach niekontrolowanych przez rząd.

4.3. Realizacja finansowa (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Umowy

W 2025 r. Komisja podjęła zobowiązania prawne w wysokości 29,2 mln EUR.

4.3.2. Środki na płatności

W 2025 r. płatności wyniosły łącznie 38,5 mln EUR (40,4 mln EUR w 2024 r.).

4.4. Monitorowanie

Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za realizację większości projektów (zarządzanie bezpośrednie). Pracownicy Komisji zapewniają bardzo wysoki poziom monitorowania, które obejmuje regularny kontakt z wykonawcami, wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu i działania komitetu sterującego, a także współpracę z lokalnymi koordynatorami funduszy UE. Zespół wsparcia ds. dotacji udzielił Komisji dalszej pomocy technicznej w monitorowaniu wdrażania umów o udzielenie dotacji, jednocześnie udzielając również wsparcia beneficjentom dotacji w zakresie stosowania unijnych zasad wdrażania umów o udzielenie dotacji, w tym dotyczących zamówień wtórnych.

Komisja wykonuje również szereg umów w trybie zarządzania pośredniego. Jednostki wdrażające, takie jak UNDP, Bank Światowy, Instytut Goethego i GiZ (Niemiecka Agencja Współpracy Międzynarodowej), odpowiadają przed Komisją zgodnie

z odpowiednimi umowami o przyznanie wkładu i umowami w sprawie zarządzania. Komisja ściśle angażuje się w bieżące monitorowanie tych działań.

4.5. Audyt i kontrole

Kontrole przeprowadzone przez Europejski Trybunał Obrachunkowy w 2025 r. w odniesieniu do projektów finansowanych w ramach programu pomocy nie skutkowały żadnymi ustaleniami. W 2025 r. Służba Audytu Wewnętrznego Komisji nie przeprowadziła kontroli żadnych projektów w ramach programu pomocy.

4.6. Ocena

W 2022 r. opublikowano niezależną ocenę programu pomocy obejmującą lata 2013–2018. Wyniki oceny były zadowalające. W ocenie stwierdzono, że program nadal jest istotny, a jego wpływ był pozytywny. W ocenie potwierdzono unijną wartość dodaną i uznano rolę programu w utrzymywaniu perspektywy zjednoczenia. Podkreślono w niej również ogólną spójność i efektywność programu. Zaznaczono w niej jednocześnie, że program pomocy sam w sobie nie może doprowadzić do zjednoczenia Cypru, odpowiedzialność za nie spoczywa bowiem na dwóch społecznościach cypryjskich.

W styczniu 2026 r. opublikowano ocenę programu pomocy obejmującą lata 2019–2024. Oczekuje się, że wyniki oceny zostaną opublikowane w 2027 r.

4.7. Informacje, promocja i eksponowanie działań

Ogółem w 2025 r. zorganizowano ponad 350 działań w zakresie widoczności i komunikacji, aby zaprezentować wkład UE w rozwój tureckiej wspólnoty cypryjskiej i proces rozwiązywania problemu cypryjskiego.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbyły się regularne spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej. Komisja nadal polega na współpracy rządu w zakresie weryfikacji praw własności i ułatwiania prac komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności. Komisja regularnie spotyka się również z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Stałym Przedstawicielstwem Republiki Cypryjskiej przy Unii Europejskiej.

5. WNIOSKI

Zgodnie z celami określonymi w rozporządzeniu o pomocy Komisja nadal udziela pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy w celu ułatwienia zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i przybliżanie jej do Unii Europejskiej.

W 2025 r. w dalszym ciągu koncentrowano pomoc na obszarach, które stanowią wyzwania, jeśli chodzi o zgodność w przyszłości z dorobkiem prawnym UE, przy jednoczesnym zapewnieniu, aby pojawiające się potrzeby były zaspokajane w sposób skuteczny i terminowy.

Położenie nacisku na przydatność, zaawansowanie oraz odpowiedzialny i zrównoważony charakter projektów przyniosło pozytywne rezultaty i nadal będzie decydować o kierunku przyszłych dyskusji programowych. W dalszym ciągu podejmowane będą również wysiłki mające na celu wywarcie – za pośrednictwem działania strategicznego – większego i trwałego wpływu w obszarach priorytetowych. Komisja jest gotowa na rozmieszczenie – w razie potrzeby – zasobów, w tym w ramach programu pomocy, celem wsparcia negocjacji dotyczących rozwiązania

problemu cypryjskiego pod auspicjami ONZ oraz na podjęcie dalszych działań związanych z tym procesem.